

Un (altre) efecte col·lateral del règim del 78

written by Joan Fonollosa | 26 de març de 2018

La solució no és elegir les persones correctes, sinó construir institucions útils perquè les persones equivocades facin les coses correctes. (Milton Friedman)

L'enrenou al voltant de la (per ara) fallida investidura del president de la Generalitat sorgida de les eleccions del 21D ha estat un veritable terratrèmol en el procés cap a la independència, que ha portat que ja es comencin a alçar veus demanant que si els electes no són capaços de fer el que es van comprometre a fer, val més que pleguin i en triem uns altres. Però no vull ara analitzar els fets en si, ni les possibles conseqüències, sinó alçar una mica la vista per veure com ha estat possible que passi una cosa així i treure'n algunes lliçons de cara a la construcció de la República un cop estigui consolidada, que dono per fet que abans o després ho estarà.

Els detalls poden ser complexos i desconeguts, però entenc que les causes de fons del que ha passat són clares: al Parlament hi ha tres forces polítiques republicanes, JxC, ERC i la CUP (quatre si com diuen alguns JxC no és el mateix que el PDECAT), cadascuna de les quals té els seus legítims interessos com a partit i, per tant, la seva política. I els diputats de cadascuna actuen en conseqüència amb el que decideix la cúpula corresponent. Contrasta això amb la formidable unitat que mostra el poble, que no està per aquestes subtileses sinó que vol –i fa– una acció conjunta, sense preguntar què pensa o què vota el que té al costat.

Aquesta diferència de comportament és una altra conseqüència negativa del nefast sistema electoral que el règim del 78 va imposar, no només a Catalunya: també a les Cortes Españolas i

a tots els Parlaments autonòmics. Els diputats (i per al cas també els regidors) ho són perquè l'aparell de l'organització a la qual representen els va posar en un lloc determinat de la llista i no cinc o deu llocs més avall. El resultat és que els electes no representen realment als ciutadans que els han votat, sinó a l'aparell que els ha triat. I que una persona estimada i respectada pels seus veïns no es pot presentar com a candidat independent per representar-los, sinó que necessita l'aval d'una organització més gran, que li imposarà els propis criteris i polítiques, coherents amb els seus interessos, per damunt dels interessos dels electors als qui, en teoria, representa.

A aquest efecte s'hi suma que a més aquests electes per llista són els responsables de triar el president (l'alcalde en el cas dels Ajuntaments) amb el resultat que quan l'elector tria una papereta està, de fet, triant dues coses per a les quals hom pot no tenir el mateix criteri ni les mateixes preferències: no té per què ser el mateix triar la composició del Parlament (òrgan legislatiu) que el president (executiu), amb la consegüent pèrdua de separació de poders. I una cosa similar ocorre amb el Ple municipal i l'Alcalde.

Tot això és una perversió del que pretén la democràcia: els partits han de ser eines al servei dels electes, no al revés, i els electes han de respondre dels seus actes davant els seus electors, no davant una cúpula més o menys burocratitzada i en general allunyada dels electors a peu de carrer.

A Constituïm hem tingut molt en compte aquesta greu disfunció del sistema democràtic espanyol i en la proposta de Constitució que hem elaborat com a eina de debat per fer-ne aportació al treball constituent, hem inclòs els mecanismes oportuns per garantir-ho: eleccions al Parlament i de regidors per sistema majoritari en circumscripcions relativament petites (comarques en el cas del Parlament) i separades en el temps de les eleccions a president o alcalde.

Per veure la potència del concepte, només cal adonar-se que, fins i tot en una situació tan democràticament anòmala com l'actual, si els diputats empresonats no poden ser privats de la seva acta, tampoc no ho podria ser el president elegit com a tal pels ciutadans. Dit d'altra manera, tindriem un president –i el seu govern– amb tots els ets i uts des de l'endemà de les eleccions. I ens estalviariem períodes més o menys llargs amb governs provisionals o, directament, sense govern.

La cita que encapçala aquest article resumeix bé el concepte: són les institucions, i no les persones, les que ha de garantir la qualitat democràtica del sistema.